

Özet:

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde drama en etkili yöntemlerden biridir. Dil sadece öğrenilip saklanılan bir etkinlik değildir. İnsan hayatının bir parçası olan, pratiğe dayalı bir iletişim aracıdır. Drama birden fazla duyu organına hitap ettiğinden hem dilin kalıcılığını artırır hem de dinlediğini anlaması, anladığını konuşup yazabilmesine katkı sağlar. Drama çalışmalarının en önemli unsuru da öğretmen yani drama lideridir. Etkinliklerin başarılı olabilmesi için başta öğretmen olmak üzere bütün üyelerin dramanın önemine inanması gerekir. Ayrıca öğretmen, konuyla ilgili yeterli bilgi ve becerilere ve demokratik bir kişiliğe sahip olması gerekir.

Түйін:

Бұл мақалада драма әдісі арқылы шетелдіктерге түрік тілін үйретудің әдісі талқыланды.

Resume:

In this article Teaching Turkish in terms of drama at the lessons was presented.

Alime AKGEDİK

Süleyman Demirel Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

ÇOKLU ZEKA KURAMINA GÖRE YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENİN ÖNEMİ

Harvard üniversitesi öğretim üyesi bilişsel psikologlardan Prof. Dr. Howard Gardner çoklu zeka kuramını 1983 yılında yazdığı "Zeka Çerçevesi" adlı kitabıyla tüm dünyaya tanıttı. Gardner, o güne kadar zeka ile ilgili "değişmez ve geliştirilemez" yargısını yıkararak, zekanın değişebileceğini ve gelişebileceğini ortaya atmıştır. Gardner zekanın tekil değil, çoğul bir mahiyetinin olduğunu savunmuştur. Bu yüzden zeka, sadece dilsel ve matematiksel IQ testleriyle ölçülemeyecek kadar geniş bir yapıya sahiptir. Bu kuram eğitime ve öğrenciye farklı bir bakış açısı getirmiş, kişileri değerlendirirken aptal veya zeki şeklinde değil farklı olduklarını, bunun için de herkesin farklı nedenlerle, farklı yollarla, farklı zaman sürelerinde öğrenebileceklerini savunmuştur. Gardner'a göre zeka:

1. Gerçek bir problemi çözmek için gerekli yetenekler kümesi.
2. Bir kültürde değer verilen bir ürün veya hizmet koyma becerisi.
3. Yeni bilgi üretmek için problem keşfetme ve çözme kapasitesidir.

Gardner, bir insanın zeki olmasının göstergesi olarak onun IQ testinden aldığı puan değil, topluma faydalı ürünler ortaya koyabilme veya karşılaşılan

sorunlara etkili çözümler üretebilmesi olduğunu savunmaktadır. Howard Gardner'a göre her insanda sekiz farklı zeka türü vardır. Bu zeka alanlarını Gardner şu şekilde belirlemiştir:

- 1- Sözel/Dilsel Zeka
- 2- Matematiksel/Mantısal Zeka
- 3- Görsel/Uzamsal Zeka
- 4- Müziksel/Ritmik Zeka
- 5- Bedensel/Kinestetik Zeka
- 6- Sosyal Zeka
- 7- Kişisel Zeka
- 8- Doğacı Zeka

Çoklu zeka kuramına göre zeka çeşitlerinin genel özellikleri:

Zeka Alanı	Güçlü Yönleri	İlgi Alanları	Öğrenme Şekli
Sözel/dilsel Zeka	Okuma, yazma, hikaye anlatma, kelimelerle düşünme	Yazma, okuma, ezberleme, bulmaca çözme	Yazma, duyma, konuşma, tartışma
Matematiksel/mantıksal Zeka	Dört işlem, mantık yürütme, problem çözme	Problem çözme, soru sorma, deney, matematiksel işlemler	Bağlantılar üzerinde çalışma, sınıflandırma, soyut kavramlarla çalışma
Görsel/Uzamsal Zeka	Okuma, grafik, tablo, harita okuma, çizim yapma, görselleştirme	Çizim, dizayn, inşa etme, hayal kurma	Resim çizme, akıl haritası, renkler
Bedensel/Kinestetik Zeka	Rol yapma, dans etme, el becerileri, alet kullanma	Dolaşma, hareket etme, dokunma, konuşma, beden dilini kullanma	Dokunma, hareket etme, yapma, uygulama
Müziksel/Ritmik Zeka	Şarkı söyleme, ritim tutma, melodi	Söyleme, mırıldanma, enstrüman çalma, müzik dinleme	Ritim, melodi, şarkı söyleme, dinleme

	hatırlama		
Sosyal Zeka	İnsanları anlama, empati kurma, liderlik, organize etme, iletişim, çatışma, çözme	Arkadaş edinme, konuşma, gruplara katılma	Paylaşma, karşılaştırma, işbirliği yapma, röportaj yapma
Kişisel Zeka	Kendini anlama, zayıf ve güçlü yönlerini fark etme, hedef belirleme	Tek başına çalışma, ilgi alanlarını takip etme ve aksettirme	Yalnız çalışma, tek başına yapıp etme
Doğacı Zeka	Doğayı anlama, gözlem yapma, bitki ve hayvan türlerini ayırt etme	Doğayla iç içe olma, gözlem yapma	Doğada çalışma, inceleme, araştırma, doğa hakkında bilgi edinme

Gardner'ın kuramını en çok benimseyenler eğitimciler olmuştur. Bu eğitimciler, öğrencilerin öğrenme seviyelerini artırmanın yollarını aramaya ve bu farklı zeka türleri sayesinde her öğrencinin bir başarı yolu olduğunu bulmaya koyulmuşlardır. Çünkü eğitim-öğretimde hedef, bilgiyi en üst düzeyde öğrenciye aktarmak ve her öğrencinin eğitim-öğretimini başarıyla tamamlamasını sağlamaktır. Bu hedefe ulaşmada çoklu zeka kuramı eğitimcilere birden fazla yol göstermekte, öğrencilerin de derslere sevecek ve aktif katılımlarını sağlamaktadır. Çoklu zeka kuramı bir zeka teorisi olmanın ötesinde öğrencilerin nasıl öğrendiklerini ve öğretmenlerin nasıl öğretebileceğini gösteren bir eğitim felsefesidir [1,43].

Çoklu Zeka Kuramına Göre Öğretmen

Çoklu zeka kuramının eğitime getirdiği farklı bakış açısı farklı sınıf düzeni ile birlikte yeni bir öğretmen modelinin de ortaya çıkmasını zorunlu kılmıştır. Çoklu zeka kuramı ile birlikte ortaya çıkan öğretmen modeli, aynı bilgiyi farklı yollarla öğrenciye sunan, öğrencinin yaratıcı ve esnek bir ortamda

bilgiyi organize edip üretmesini sağlayan çok yönlü öğretmen modelidir. Bu çerçevede öğretmenlerin sınıf içi süreçlerde çoklu zeka anlayışını temele alması ve etkinlikleri buna göre çeşitlendirmesi önemli bir eğitimsel boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan öğretim etkinliklerine yön veren programların da öğretmenlerin çoklu zeka anlayışı doğrultusundaki etkinliklerine göre düzenlenmesi, etkililik açısından önemli bir diğer husus olarak görülmektedir[2,52].

Okullardaki öğrencilerin her biri bir diğerinden pek çok yönüyle ayrıdır. Nasıl ki her bitki aynıymış gibi görünmelerine rağmen, hepsinin büyümesi, yetiştirilme ortamı, büyüme süreci ve verdiği ürün farklıdır, bununla beraber insan gibi mükemmel donanımlara sahip olarak yaratılmış bir varlığın da birbirlerinden farklı kapasitelerde, değişik kabiliyetlerde olması son derece normaldir. Bu açıdan konunun önemini kavramak ve gerekeni yapmak noktasında en önemli görev eğitimcilere düşmektedir. Bir bahçıvan nasıl ki hangi bitkinin ne kadar suya ya da ışığa ihtiyacının olduğunu, ondan hangi ürünler alabileceğini nasıl faydalanılacağını biliyorsa, bir eğitimci de sınıfındaki öğrencilerin hangi alanlarda daha başarılı olacağını, öğrencinin nasıl bir eğitim süreciyle zeka kapasitesini geliştirebileceğini çok iyi tespit edebilmelidir. Ancak bu şekilde bir öğrencinin başarıya ulaşmasına yardımcı olunabilir. Öğrencilerin performanslarını geliştirmeleri ve bu performanslarını geliştirebilecek becerileri kazanabilmeleri, onların olgunlaşmalarının yanı sıra öğrenmeleriyle mümkündür. Öğrenmenin istenilen seviyede verimli olabilmesi ise, kişinin kendi özelliklerine uygun biçimde öğrenme sağlanmasına bağlıdır. Öğrencinin öğrenme koşullarını, öğretim ortamını hazırlama sorumluluğu taşıyan öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenmesinde etkili olacağı kabul edilen bireysel farklılıkları dikkate alması ve öğretim ortamını bu farklılıkları dikkate alarak düzenlemesi gerekmektedir [3,39].

Öğretmenlerin çoklu zeka kuramını, sınıf ortamında uygularken dikkat etmeleri gereken bazı durumlar vardır [4]:

- Öğretmenler bütün zekalara eşit derecede önem vermelidir: Dil ve matematik zekalarının ön plana çıkarıldığı geleneksel sistemden farklı olarak bu sistemde her zeka ayrı ayrı değerlendirilerek, zekalara uygun eğitim-öğretim anlayışı desteklenir.
- Öğretmenler materyal sunumunda tüm zekaları geliştirici veya tüm zekaları kullanmaya yönelik etkinlikler hazırlamalıdır: Mesela öğretmen yabancı dil dersinde mevsimler konusunu işlerken, mevsimlerin resimlerini gösterebilir, mevsimlerle ilgili şarkı ve şiirler dinletebilir veya ezberletebilir, mevsimlere ait özellikleri proje ödevi olarak öğrencilerden isteyebilir, hangi mevsimin daha güzel olduğuna dair bir tartışma başlatabilir, dışarıda bir gezi düzenleyerek hangi mevsimde bulunuyorsa o mevsim hakkında doğadaki değişiklikler incelenebilir. Bütün bunlar hem öğretmenin hem öğrencinin konuyu daha zevkli işlemesini ve konunun daha kalıcı olmasını sağlar.

• Herkes sekiz farklı zeka ile dünyaya gelir fakat öğrenciler sınıfa bazı zekaları gelişmiş olarak gelirler: Diğer bir deyişle, her öğrenci kendi zihinsel güç ve zayıflıklarıyla öğrenme ortamına katılır. Sahip oldukları zeka alanları, bilgiyi öğrenmenin ne kadar zor veya kolay olacağını belirler. Burada öğretmenin becerisi oldukça önem taşır çünkü öğrencilerin zeka alanlarına uygun etkinliklerin yaptırılması öğretmenin gayretiyle mümkün olacaktır.

Çoklu zeka kuramının öğretmenler açısından sağlayacağı yararları şöyle sıralayabiliriz [3,53]:

1. Öğretim stratejilerini genişletir ve geliştirir.
2. Öğrencilerin istenilen düzeye gelmelerini (bilim adamı, sanatçı, sporcu vb.) sağlayacak eğitim ve öğretim programlarının hazırlanmasını mümkün kılar.
3. Tüm öğrencilere ve personele yönelik olarak destek, güdüleme ve başarıyı artırma yoluyla uygun öğrenme ortamı sağlar.
4. Öğretmen-veli işbirliğini artırır.
5. Profesyonellik duygusunu yeniler.
6. Okul kararlarının kapsamını artırır.

Yabancılara dil öğretimi yapan eğitimcilerin dikkat etmeleri gereken durumlardan birisi, zeka alanlarının merkeze alındığı bir eğitim gerçekleştirebilmek için birey merkezli bir yaklaşımın uygulanmasıdır. Birey merkezli eğitim anlayışı, eğitim sisteminin kişilerin farklı zihinsel yeteneklerine cevap vermesini gerekli görür. Geleneksel okul yaklaşımının bireylerin farklı yetenek ve özelliklerini dikkate almaması bu kuramın eleştiri noktalarından birini oluşturur. Oysa her öğrencinin aynı konuları değişik yollarla öğrenebileceği birey merkezli bir eğitim sürdürüldüğünde tüm öğrencilerin kendi başarı formülüne ulaştığı da söylenebilir. Öğrenci, konuları hem anlayarak hem de bundan zevk alarak öğrendiğini gördüğünde kendini daha mutlu hissedecek, öğrenmeye karşı ilgisi artacaktır. Çoklu zeka kuramı eğitim-öğretim camiasında yeni bir heyecan uyandırmıştır. Çünkü çoklu zeka kuramı sayesinde, kişilerin öğrenmede zorlandıkları pek çok şeyin, onların zeka türlerine uygun öğretildiğinde öğrenmenin ne kadar kolay gerçekleştiği görülmektedir. İnsanların kendilerine en yakın gelen, en çok zevk aldıkları ilgi ve yetenek alanlarını etkili birer araç olarak kullanarak, onlara farklı alanları tanımaları ve öğrenmeleri için kapılar açabilir; çünkü artık iyi bilinen bir gerçek var ki, bireyler öğrenme hızları, yolları ve öğrendiklerini hatırlama süreleri bakımından farklılık gösterirler [2,40]. Böylelikle öğrencinin zevkle öğrendiği bir yöntemin uygulanması, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştırdığı gibi öğrencinin kendi sahip olduğu kapasitelerin farkına varmasına ve özgüveninin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu da öğretmenin işini kolaylaştıracaktır, çünkü motivesi yüksek, ne istediğini bilen, öğrenme isteği ve gayreti içinde olan öğrenciler başarmanın en önemli basamağını oluşturmaktadır.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Öğretmenin Yeri

Eğitim-öğretim ortamında çoklu zeka kuramından faydalanmanın belli öncelikleri vardır. Bu önceliklerden biri kuşkusuz zeka alanlarının belirlenmesidir. Çoklu zeka kuramı uygulamada en önemli basamak kendi zekalarımızın doğasını ve niteliğini belirlemek ve yaşamımızla beraber onu geliştirmenin yollarını aramaktır [5,132]. Eğitim-öğretim ortamlarının hepsinde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de sınıf ortamının iki ana karakterini oluşturan öğretmen ve öğrencidir. Bu iki unsurun kapasitelerinin, yeteneklerinin çok iyi bilinmesi tam bir öğrenmenin gerçekleşmesi bakımından son derece önemli ve gereklidir. Bunun için hem öğretmenin hem de öğrencinin zeka alanlarının tespit edilmesi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde birinci basamağı oluşturmaktadır.

Öğretmen, Türkçe derslerinde öğrencilerdeki çoklu zeka alanlarını belirleyebilmek için, öğrencilerin sınıf içindeki ve dışındaki durumunu gözlemleyip notlar alabilir. Bunun dışında, öğrencinin zekasına ilişkin ses ve video kaydı, fotoğraf, yazı ve resim türünden her türlü belge ve materyal toplayabilir. Öğrenciyle ilgili bütün kayıtları inceleyebilir, öğrencinin dersine giren diğer öğretmenlerle iletişime geçebilir. Öğrenciyi tanımak adına öğrencinin velisiyle görüşme yapabilir, bunun yanı sıra öğrencinin kendisine veya arkadaşlarına sorular sorarak öğrencinin güçlü olduğu zeka alanı hakkında bilgi edinebilir. Zaten öğrencilerdeki zeka alanlarının belirlenebilmesi için öğretmenin belli bir süre öğrencilerini derslerde gözlemlemesi, değişik uygulamalar yaparak öğrencilerin hangi uygulamalara daha çabuk cevap verdiğini belirlemesi gerekir. Bunun için de öğretmenin becerisi ve gayreti son derece önemlidir. Eğitimin hangi aşamasında olursa olsun, öğretmen en önemli ve vazgeçilmez unsurlardan biridir. Eğitim ortamını oluşturan, öğrencinin hedef davranışı edinmesini sağlayan, kısacası eğitim-öğretimde elde edilmek istenene sonuçlara ulaştıran en temel üye öğretmendir [2,42].

Yabancılara Türkçe öğreten bir öğretmen öncelikle kendine bazı sorular sorarak öğretime başlamalıdır. Örneğin:

a) Öğrencinin Türkçe öğrenmedeki hedefi nedir?

b) Öğrencinin seviyesi nedir?

c) Öğrencinin dersi anlaması için neler yapılmalıdır,

d) Hangi teknik veya uygulamalar kullanılmalıdır ki tüm öğrencilere

hitap edebilen bir ders işlenmiş olsun.

Bunların yanı sıra öğretmenin öğrencilerle ilgili dikkat etmesi gereken başka hususlar da vardır. Öğrencilerdeki kültür farklılıkları, aile içi yaşamdaki farklılıklar, geçmişten gelen birikimler veya öğrenilecek dile karşı önyargılar Türkçenin öğretiminde kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı etmenlerdir. Bütün bunları öğretmenin göz önünde bulundurması ve dersle ilgili stratejileri buna göre belirlemesi (oluşturması) gerekir.

Türkçe öğretimi için ders planı hazırlanırken tüm zeka alanlarının dikkate alınarak öğrenme aktiviteleri ve materyallerinin belirlenmesi, çoklu zeka kuramıyla öğretimin, önemli bölümlerinden birisidir. Öğretmenin bu konuda ön hazırlık yapması ders sırasındaki karışıklıkların ve zaman kaybının önüne geçecektir. Öğretmen ders planı hazırlama sürecinde bir konunun işlenmesi sırasında neye ihtiyaç duyulacaksa bunları belirtmelidir.

Örneğin:

Konu: Sıfatlarda derecelendirme.

Gerekli materyaller: Çeşitli ebatlarda ve renklerde toplar ve kalemler, projektör, değişik nesnelere farklı ebatlardaki resimlerinin bulunduğu slaytlar.

Aktiviteler: Slayt gösterisinde nesnelere (kadar, en, daha, çok) derecelendirme, kelimelerle toplarla ve kalemlerin öğrencilere dağıtılarak "Hangisi daha büyük?, En uzun hangisi?, Hangisi çok güzel?" vb. gibi derecelendirme oyunları oynamak.

Sınıf düzeni: Böyle bir etkinlik için "U" biçimde bir oturma düzeni uygundur.

Çoklu zeka kuramı, tüm öğretmenlerin en uygun öğretim yöntemlerini seçme ve bunları etkili bir biçimde kullanmalarına yardımcı olan bir anlayış sunar. Aynı zaman da mevcut yöntem ve materyal repertuarlarını zenginleştirerek çok sayıda ve çeşitlilikte öğrenme özelliği olan öğrenciye ulaşılmasını sağlar.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmen, sınıfta konuyu öğrencilerin zeka alanlarını ve bireysel farklılıklarını tespit ettikten sonra işlemeye başlar. Bunu yaparken geleneksel öğretim yönteminden uzaklaşır, öğretmen merkezli öğretim yerine öğrenci merkezli öğretim yöntemleri kullanır. Çünkü çoklu zeka kuramına dayalı öğretim anlayışında bütün öğrencilere ulaşma ve hepsine istenilen seviyede Türkçe öğretme amacı güdülmektedir. Bu durumda, öğretmenin derse hazırlıklı gelmesi gerekir. Çoklu zeka çoklu öğrenme demektir. Bu da beraberinde çoklu öğretme yöntem ve tekniklerinin sınıf içinde kullanımını gerektirir. Bunun için yabancılara Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil öğretim yöntem ve tekniklerini yeterli seviyede biliyor olması ve bunları Türkçe öğretiminde nasıl kullanacağı konusunda bilgi ve beceri sahibi olması önem taşımaktadır. Çoklu zeka kuramının amacı eğitime değişik açılardan bakmayı sağlamaktır. Öğrencilere Türkçe öğretirken, öğrenme yaşantılarından en yüksek düzeyde yararlanmaları sağlanmaya çalışılır.

Çoklu Zeka Kuramı, son yıllarda ülkemizde dahil olmak üzere dünyanın bir çok yerindeki eğitimciler arasında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kuramla ilgili sayısız kitap, makale ve internet sayfasına ve bu kaynaklardan çoklu zeka öğretim aktivitelerine ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte çoklu zeka tabanlı bir öğretimin sistematik olarak nasıl geliştirileceği hakkında bu kuramın uygulayıcısı olan bir çok öğretmen ve öğretmen adayı yeterli bir bilgiye ve deneyime sahip değildir[6,75]. Bunun için yapılabilecek bazı çalışmalar konuya

ışık tutacak, bu kuramı sınıflarında uygulamak isteyen öğretmenlere yol gösterecektir. Konuyu aydınlatıcı seminerler düzenlemek, her öğretmene "Çoklu zeka nedir ve eğitim-öğretim ortamlarında nasıl uygulanır?" şeklinde öğretmen el kitabı hazırlayıp dağıtmak, konu hakkında bilgisi ve deneyimi olan kişilere konferans verdirmek, öğretmenlerin kendi aralarında bilgi alış-verişi yapmalarını sağlamak bu kuramdan daha verimli bir şekilde faydalanmayı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR:

1. HOERR, Thomas, Frag Ballets and Musical Fractions. Educational Leadership, Vol.55, No.1, September:45-46, 1997:43.
2. AYDIN, Tahirhan, Çoklu Zeka Kuramı ve Yabancılar Arapça Öğretimi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Ün. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı, 2005, Ankara.
3. TİLBE, Satı, Çoklu Zeka Kuramına Göre Hazırlanan Türkçe Öğretiminin Öğrenci Erişisine ve Kalıcılığa Etkisi, Gazi Ün. Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Ankara, 2006.
4. BRUALDİ, A.C., Multiple Intelligences: Gardner's Theory, <http://ericae2.educ.cua.edu/digests/rm9601.htm>, 1996.
5. DEMİREL, Özcan, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme-Öğretme Sanatı, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005b.
6. KAYA, Osman Nafiz, ÇOKLU ZEKA KURAMINA DAYALI ÖĞRETİM TASARIMI MODELLERİNİN ANALİZİ, Kastamonu Eğitim Dergisi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı, Cilt:17 No:3 Eylül 2009, Elazığ.

Özet:

Uzun yılladır kullanılan geleneksel eğitim-öğretim sistemlerinin zamanın ihtiyaçlarına cevap verememesi yeni sistem ve yöntemlerin doğmasına neden olmuştur. Bu yöntemlerden biri de kuşkusuz çoklu zeka kuramıdır. Çoklu zeka kuramının eğitim-öğretimde daha çok tercih edilmeye başlanmasıyla birlikte öğretmenlerin bu kuramı nasıl uygulayacakları meselesi de gündeme gelmeye başlamıştır. Uzun yıllar geleneksel yöntemlerle eğitim veren öğretmenlerin yeni bir sisteme uyum sağlamaları sürecinde neler yapmaları gerektiği bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Түйін:

Бұл мақалада көп интелектілік теориясын шетел азаматтарына түрік тілін үйретудегі оқытушының ролі қарастырылған.

Resume:

In this article the multiple intelligence theory the role of a teacher in teaching Turkish by freight learners was presented.